

DE ZOON VAN DE VERHALENVERTELLER

PIERRE
JARAWAN
DE ZOON
VAN DE
VERHALEN
VERTELLER

Vertaling Lilian Caris

HarperCollins

Deze vertaling is mede gefinancierd door het Goethe Institut, dat wordt ondersteund door het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken.

© 2016 Berlin Verlag in der Piper Verlag GmbH, Berlin
Oorspronkelijke titel: *Am Ende bleiben die Zedern*
Vertaling: Lilian Caris
Omslagontwerp: Marry van Baar
Omslagbeeld: © Michael Vincent Manalo
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: Wöhrmann BV, Zutphen

ISBN 978 94 027 16009
NUR 302
Eerste druk 2017

Originele uitgave verschenen in 2016 bij Berlin Verlag in der Piper Verlag GmbH, München/Berlin 2016
Deze uitgave is uitgegeven in samenwerking met HarperCollins Publishers LLC
© Nederlandse uitgave: HarperCollins Holland
HarperCollins Holland en Harlequin Holland zijn divisies van Harlequin Enterprises Limited
www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in deze publicatie voorkomende personen en gebeurtenissen, anders dan de algemeen bekende, zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen, dood of levend, berust op toeval.

Voor Kathleen

‘Wie denkt dat hij Libanon begrijpt,
is het niet goed uitgelegd.’

Libanees spreekwoord

I

‘Hoe had ik toen kunnen weten
dat dit beeld me altijd bij zou blijven?’

PROLOOG

Alles pulseert, alles licht op. Beiroet bij nacht, die stralende schoonheid, een diadeem van flakkerende lichtjes, een band van ademloosheid. Als kind koesterde ik al het idee ooit hier te zijn. Maar nu steekt er een mes tussen mijn ribben, en pijn schiet door mijn borstkas, waardoor ik niet eens kan schreeuwen. *We zijn toch broeders*, wil ik roepen terwijl ze mijn rugzak van mijn rug rukken en me trappen tot ik op mijn knieën zak. Het asfalt is warm. Vanaf de Corniche waait de wind, ik hoor de zee tegen de damwand slaan, en de muziek uit de restaurants langs de straat. Ik ruik het zout in de lucht en het stof en de hitte. Ik proef bloed op mijn lippen, een metalig straaltje op droog vel. Ik voel angst opkomen. En woede. *Ik ben hier geen vreemde*, wil ik hun achternabrullen. Het weergalmen van hun voetstappen drijft de spot met me. *Ik heb hier mijn wortels*, wil ik roepen, maar er komt slechts gerochel.

Ik zie het gezicht van mijn vader. Zijn silhouet in de deurpost van mijn kinderkamer voordat mijn ogen dichtvallen, het laatste moment samen. Ik vraag me af of tijd en spijt aan hem hebben geknaagd.

Ik denk aan de woorden die de bebaarde man ooit heeft uitgesproken: *Dan bent u niet in staat om hulp te roepen en bent u reddeloos.*

De rugzak, denk ik, en daarmee bedoel ik niet het geld en het paspoort die nu weg zijn. Ik bedoel de dia in het voorste, ingenaaide vak. En ik bedoel zijn dagboek. Allemaal weg. Door de pijn verlies ik bijna het bewustzijn.

Ik ben verantwoordelijk voor de dood van een man, denk ik.

Dan, terwijl het bloed uit de wond sijpelt: verman je, dit moet iets betekenen. Het is een teken.

De voetstappen van de mannen sterven weg, ik ben alleen, hoor slechts nog mijn hartslag.

Als je dit overleeft, denk ik, en ineens ervaar ik een wonderbaarlijke rust, dan heeft dat een reden. Dan is je reis nog niet ten einde. Dan onderneem je een laatste poging om hem toch nog op te sporen.

1992

Vader stond op het dak. Of beter gezegd: hij balanceerde. Ik stond beneden, beschermde mijn gezicht met mijn hand en keek met samengeknepen ogen omhoog, waar hij als een koorddanser donker afstak tegen de zomerhemel. Mijn zusje zat in het gras te wapperen met een paardenbloem en keek hoe de kleine parachuteutjes pirouettes draaiden. Daarbij hield ze haar benen op een onnatuurlijke manier gebogen, zoals alleen peuters dat kunnen.

‘Nog maar een klein stukje,’ riep vader opgewekt naar beneden en hij draaide aan de satellietschotel terwijl hij wijdbeens zijn evenwicht bewaarde. ‘Is het zo goed?’

Op de eerste verdieping stak Hakim zijn hoofd uit het raam en riep: ‘Nee, nu zijn er Koreanen op de tv te zien.’

‘Koreanen?’

‘Ja, en pingpong.’

‘Pingpong. En het commentaar? Ook Koreaans?’

‘Nee, Russisch. Er spelen Koreanen pingpong op je tv en een Rus geeft het commentaar.’

‘Wat moeten wij met pingpong?’ riep vader.

‘Ik denk dat je te veel naar rechts zit.’

Mijn hoofd zat nu ook in een pingpongspel gevangen. Ik volgde de dialoog tussen beiden en liet mijn blik telkens van de een naar de ander gaan.

Vader haalde een schroevendraaier uit zijn broekzak en draaide de bevestigingsschroef wat losser. Toen trok hij een kompas tevoorschijn en draaide de schotel verder naar links.

‘Denk eraan: 26,0° oost,’ riep Hakim, en zijn grijze hoofd verdween weer in de woonkamer.

Voor vader op het dak geklommen was, had hij het me precies uitgelegd. We stonden op de smalle grasstrook voor ons huis. De ladder was al tegen de muur gezet. Zonnestralen schemerden door de kroon van de kersenboom en vormden prachtige schaduwen op het asfalt.

‘In de ruimte draaien satellieten om de aarde,’ zei hij, ‘meer dan tienduizend satellieten. Die laten ons zien wat voor weer het wordt, meten de aarde en andere planeten en sterren of zorgen ervoor dat we televisie kunnen kijken. De meeste bieden nogal slechte televisie. Maar sommige hebben ook een goed aanbod. Wij willen de satelliet met de beste televisie, en die zit ongeveer daar.’ Hij keek op zijn kompas en draaide het net zo lang tot de naald op de markering van 26,0° aan de rechterkant kwam te staan. Toen wees hij naar de hemel en mijn blik volgde zijn vinger.

‘Altijd?’ wilde ik weten.

‘Altijd,’ zei hij, hij bukte, aarde mijn zusje over haar hoofd en raapte twee kersen op die in het gras lagen. De ene at hij op. Toen hield hij de andere voor ons gezicht en liet de afgekloven pit er tussen zijn vingertoppen op een afstandje omheen cirkelen. ‘Hij draait net zo vlug om de aarde als de aarde om zijn eigen as.’ Langzaam maakte hij met de pit een halve cirkel in de lucht. ‘Daardoor blijft hij altijd in dezelfde positie.’

Het idee van buitenaardse televisie beviel me. Maar nog meer beviel me de gedachte dat ergens daarboven een satelliet zijn banen trok, steeds weer op dezelfde plaats, steeds in dezelfde kringloop, constant en betrouwbaar. Vooral nu, omdat ook wij hier onze vaste positie hadden gevonden.

‘Klopt het nu?’ vroeg vader weer vanaf het dak.

Mijn blik zwierf naar het raam van de woonkamer, waaruit Hakim meteen zijn hoofd naar buiten stak.

‘Niet echt.’

‘Pingpong?’

‘Ijshockey,’ riep Hakim, ‘Italiaanse commentator. Ik denk dat je te veel naar links zit.’

‘Ik denk dat ik gek word,’ antwoordde vader.

Intussen hadden zich verscheidene mannen voor ons huis op straat verzameld, die rondgingen met pistachenoten. Op de balkons aan de overkant waren de vrouwen opgehouden met het ophangen van de was, en ze volgden het tafereel geamuseerd met hun handen op hun heupen.

‘Arabsat?’ vroeg een van de mannen naar boven.

‘Ja.’

‘Heel goede tv,’ riep een ander.

‘Dat weet ik,’ was de reactie van mijn vader, die opnieuw de schroeven lossen draaide en de schotel een beetje naar rechts verschoof.

‘26,0° oost,’ riep een van de mannen.

‘Als je te ver naar links draait, krijg je de Italiaanse televisie,’ zei een andere.

‘Ja, en de Russen zitten niet ver rechts daarvan, daarvoor moet je oppassen.’

‘De hele wereld doet aan sport, ik zou ook meer aan sport moeten doen,’ was nu Hakims licht vertwijfelde reactie, toen verdween zijn hoofd weer de woonkamer in.

‘Mijn schoonvader is een keer van het dak gevallen toen hij een kat wilde redden,’ zei een man die er net bij was komen staan. ‘Met de kat gaat het goed.’

‘Zal ik naar boven gaan en het kompas richten?’ vroeg een jongere man.

‘Ja, ga hem helpen, Khalil,’ raadde een oudere man, vermoedelijk zijn vader, hem aan. ‘Russische televisie is vreselijk – heb je weleens het Russische nieuws gezien? Overal alleen maar Jeltsin en pantservoertuigen, en een abominabel accent!’ Toen stak hij nog een pistachenootje in zijn mond en vroeg in de richting van het dak: ‘Zal ik

de barbecue halen? Het ziet ernaar uit dat het nog wel even gaat duren.’ Het klonk meer als een grapje. De mannen om me heen lachten. Vader lachte niet. Hij dacht even na en begon ondeugend te glimlachen, zoals altijd wanneer hij een idee kreeg:

‘Ja, beste man, ga de barbecue maar halen. Als ik hiermee klaar ben, maken we er een feestje van.’ En toen zei hij tegen mij: ‘Samir, *habibi*, ga tegen je moeder zeggen dat ze een salade moet maken. De burens komen eten.’

Dat was typerend voor hem. Impulsief een situatie herkennen die moest worden uitgebuit. Wanneer het leven hem een kans bood van iets gewoons een bijzonder moment te maken, dan liet hij zich dat geen twee keer zeggen. Er hing altijd een aura van stelligheid om hem heen. Hij straalde een aanstekelijke vrolijkheid uit, die als een wolk parfum van hem uitging en waaraan niemand in zijn nabijheid ontkwam. Aan zijn ogen, die meestal diepbruin waren en soms van kleur veranderden, waarbij er een anders nauwelijks waarneembare groentint bij kwam, kon je het opkomen van ondeugende gedachten aflezen, waardoor hij er elke keer weer uitzag alsof hij direct uit een schelmenroman afkomstig was. Om zijn mond speelde steeds een zorgeloos lachje. Ook al leerden natuurwetten hem dat plus en min samen op min uitkwamen, hij streepte gewoon het minteken door, zodat er alleen nog plus overbleef. Voor hem golden zulke regels niet. Afgezien van onze laatste weken samen heb ik hem bijna uitsluitend zo meegemaakt: als een vrolijk type, dansend op de goede berichten van het leven terwijl de slechte zijn gehoorganen nooit bereikten; alsof een speciaal geluksfilter voorkwam dat ze zijn gedachten binnendrongen.

Hij had ook andere kanten. Momenten waarop hij één ding belichaamde: uit steen gehouwen kalmte als van een levend standbeeld, onverstoorbaar. Dan was hij in gedachten, zijn ademhaling was rustig en zijn blik oneindig diep. En hij was liefdevol. Telkens gleed zijn warme hand door mijn haar of over mijn wangen, en wanneer hij iets uitlegde, klonk zijn stem bemoedigend en einde-

loos geduldig. Net als op het moment dat hij me opdroeg naar binnen te gaan omdat hij besloten had feest te vieren met mensen die hij niet kende.

Dus ging ik naar binnen en hielp mijn moeder de groente te snijden en de sla te wassen. Het huis waarin we net waren komen wonen, moest heel oud zijn. De traptreden vertoonden vuistdiepe uithollingen en kraakten bij elke stap. Het rook er naar vochtig hout en verrotting. Het behang in het trappenhuis bobbelde. Er prijkten donkere wolkachtige vlekken op wat ooit wit was geweest, in de fitting zat een kale gloeilamp die het niet deed.

Voor mij rook het nieuw. In onze woning stonden de verhuisdozen nog in de hoeken en de lucht van pasgeverfde muren doortrok de kamer als een vrolijke melodie. Alles was schoon. Een groot deel van de kasten was al opgebouwd; hier en daar lag nog wat gereedschap: een boormachine, een hamer, schroevendraaier, verlengsnoer, houten pinnen, zomaar ergens. Potten, pannen en bestek waren al in de keuken opgeborgen. Die hadden we zelfs afgewreven voor we ze inruimden, en ook de kookplaten glommen. Zo'n mooi, groot huis hadden we nog nooit gehad. Mij leek het een betoverd paleis, een beetje aangetast door de tijd, maar met de onmiskenbare glans van oude glorie. Wat nog ontbrak, waren lichte gordijnen, een paar planten en foto's van mijn ouders, mijn zusje en mij aan de muren, en ik stelde me voor hoe die daar al gauw zouden hangen naast de televisiewand, en een uitvergroter naast de deur van de woonkamer, die je dan altijd zag wanneer je naar de gang liep, waar ik nu stond.

Ik wierp een korte blik in de woonkamer. Daar zat Hakim voor de tv, waarop op dat moment niets anders te zien was dan witte ruis. Hij zag me, lachte en stak zijn hand op bij wijze van groet. Hakim was de beste vriend van mijn vader. Ik kende hem al mijn hele leven en was gesteld op zijn komische voorkomen. Zijn overhemden waren altijd gekreukeld, zijn haar stond alle kanten op, waardoor hij eruitzag als een verstrooide professor, en je zou er het liefst een kam

door halen. Zijn nieuwsgierige oogjes dwaalden verschrikt in hun holtes; hij leek een beetje op een aardmannetje, alleen was hij wat gezetter. Hakim behoort tot de beminlijkste mensen die ik ooit heb meegemaakt, altijd met een open oor en nooit verlegen om goede raad of een grapje. Al die facetten van zijn persoonlijkheid domineren mijn herinnering, ondanks alles wat hij jarenlang voor me heeft verzwegen. Al in ons oude huis liep hij met Yasmin, zijn dochter, dagelijks in en uit. En toen we in dit huis trokken, richtten hij en Yasmin de woning onder die van ons in. Eigenlijk behoorden zij tweeën tot de familie.

Toen moeder en ik even later met de salade en pitabrood naar buiten kwamen, hing de geur van roosterend vlees in de lucht. Enkele besnorde mannen zaten in een kring op het grasveldje met een waterpijp. De tabakslucht – appel of vijg, dat weet ik niet precies meer – was aangenaam, maar ik werd er duizelig van. Twee mannen waren aan het dammen. Iemand had drie borden met borrelgarnituur in onze tuin gezet, die door een paar vrouwen gedekt werd met kartonnen borden en plastic bekertjes. Kinderen speelden voor onze schuur en kregen steeds de vermaning niet de straat op te rennen. Alles bij elkaar scharrelden er zo'n dertig onbekende, vriendelijke mensen rond voor ons huis. En beetje bij beetje kwamen er nog meer burens uit onze straat bij. Een paar mannen hadden kinderen op hun arm, de vrouwen droegen enkellange gewaden en brachten enorme pannen met eten mee.

Er is iets wat je over mijn vader moet weten. Een gegeven dat ik al die jaren telkens weer bevestigd zag: niemand sloeg ooit een uitnodiging van hem af. Ook niet als de genodigden hem helemaal niet kenden.

Het was een warme zomerdag in 1992, de dag dat we verhuisden. Dat kan ik me nog goed herinneren. De kleine socialehuurwoning aan de rand van de stad waarin we ons nooit thuis hadden gevoeld, hadden we achter ons gelaten. We waren eindelijk aangekomen. Midden in de stad. Nu hadden we een mooi, groot huis en va-

der plaatste een schotel op ons dak die straks op een satelliet zou zijn gericht die in vaste banen om ons heen cirkelde. Alles was goed.

‘Kom je dan helemaal niet meer naar beneden?’ riep moeder tegen hem.

‘Niet voordat het werkt,’ was het antwoord terwijl vader de schroevendraaier uit Khalils handen aannam. De mannen om me heen knikten moeder vriendelijk toe.

‘Ahlan wa sahlán,’ zeiden ze. Hartelijk welkom.

Een man tikte me op mijn schouder.

‘Hoe heet je, jongen?’

‘Samir.’

‘Geef dat maar aan mij, Samir,’ en hij pakte de schaal met salade uit mijn handen.

Toen hoorden we plotseling Arabische muziek uit het raam van onze woonkamer komen. Even later verscheen Hakims vuurrode hoofd.

‘Hij doet het!’

‘Weet je zeker dat het geen tennis is?’ vroeg vader van boven.

‘Muziek!’ riep Hakim. ‘Rotana tv!’

‘Muziek!’ riep een man terwijl hij opsprong. En voor ik het wist pakte de onbekende me bij mijn handen en maakte een rondedansje met me, waarbij hij van het ene op het andere been sprong en lachte, en als een draaimolen op de kermis rondtolde.

‘Harder, Hakim!’ riep vader vanaf het dak; zijn oude vriend verdween bij het raam en in een oogwenk dreunde Arabische muziek uit onze woonkamer door de straat. Trommel, tamboerijn, citer, viool, luit en fluit vermengden zich tot duizend-en-één tonen, gevolgd door het gezang van een vrouw. De mensen begonnen te dansen en klaptten ritmisch in hun handen. Kinderen wervelden onbeholpen in de rondte, werden door de mannen opgetild, rondgezwierd, en de vrouwen jubelden en stootten schrille, trillende vreugdeklanken uit. Toen vormden ze met zijn allen een rij, pakte elkaar bij de schouders en dansten stampend de *dabke*. Het

was doldwaas. Het was betoverend. Op dat moment wees niets erop dat we in Duitsland woonden. Dit had een achterafstraatje kunnen zijn in een wijk in Zahlé, vaders geboortestad, de stad van de wijn en de poëzie. De stad van schrijvers en dichters. Om ons heen alleen maar Libanezen die spraken en feestvierden als Libanezen.

Toen kwam vader naar buiten. Hij hinkte een beetje, zoals telkens wanneer hij zich fysiek had ingespannen. Maar hij lachte en danste met vlugge kleine passen en floot op de muziek, met Hakim en de jonge Khalil op sleeptouw. En de dansers vormden een erehaag, klopten hem op de schouder, omhelsden hem en begroetten ook hem met *ahlan wa sahan*.

Ik keek naar mijn zusje, dat zich verbaasd aan moeders been vastklampte en met grote ogen keek naar die mensen die ons als oude vrienden verwelkomden, als een familie die hier al lang woonde en die ze heel goed kenden.

Op een gegeven moment lag ik in bed, verzadigd en moe en uitgeput. Het geroezemoes en het geluid van de liederen zoemden nog na in mijn oren. Telkens weer trokken de beelden van die dag aan mijn innerlijk oog voorbij. De volle schalen met wijnbladeren, olijven, hummus, fattoesj, het gegrilde vlees, de amandelen, deegkussentjes, pitabrood. Steranijs, sesamzaad, saffraan. De gezinnen. Vrouwen die de mond van spartelende kinderen op hun schoot afveegden, mannen die al waterpijp rokend hun vingers door hun snor haalden en lachten en praatten alsof die straat een eigen wereld was die van hen alleen was. Hakim, die de mannen moppen vertelde. Yasmin, twee jaar ouder dan ik, die met een blaadje en een stift een beetje opzij zat te tekenen terwijl haar lange zwarte lokken telkens weer ordeloos in haar gezicht vielen. Af en toe veegde ze met een vlugge beweging met de rug van haar hand over haar voorhoofd of blies ze slierten opzij en zwaaide als ik naar haar keek. Of moeder met haar in zichzelf gekeerde glimlachje. Mijn blijdschap, het ge-

voel aangekomen te zijn. Dit was onze plaats, ons thuis. Hier hielpen de mensen elkaar. Hier was je niet aangewezen op een kompas. In onze straat wezen alle schotels $26,0^\circ$ naar het oosten.

En daar middenin vader, die dol was op feesten en hinkend als een satelliet om de nieuw gemaakte vrienden heen cirkelde.

Een paar dagen later zaten we samen bij het meer uit te blazen. De toppen van de bergketen aan de andere oever gaven onrustige hartcurves weer in de lucht met uitschieters tot in de wolken. Maar wij waren rustig. Vader-zoontijd. Een dag voor ons samen. Aan de oever de dennen, die daar in hun dichte naaldenpak stonden en zo diepgeworteld leken dat niets ze kon doen wankelen. Wij tweeën met een stuk of twintig walnoten voor ons in het gras en een spitse steen in de hand.

‘Let op dat je de dop niet te veel beschadigt,’ zei vader. ‘In het ideale geval blijven beide helften heel.’

Ik wist niet wat hij van plan was, maar dat vond ik ook niet belangrijk. Ik was alleen maar blij dat we daar samen waren. De dagen waren voorbijgevlogen, inmiddels lagen de verhuisdozen dichtgevouwen in de kelder, onze kasten waren ingeruimd, de lucht van verse verf was vervluchtigd. In plaats daarvan bepaalde schone was de geur in onze woonkamer. En als er geen was hing, rook het vertrek naar mijn ouders, die er veel tijd doorbrachten. De keuken rook afwisselend naar afwas, kruiden of meel, dat moeder over het uitgerolde deeg strooide wanneer ze pitabrood bakte. De badkamer rook nu eens naar zeep, schoonmaakmiddel met citroen of shampoo, dan weer naar vochtige handdoeken, en vaak naar dat allemaal tegelijk. Het rook allemaal naar thuis. En de gang naar gedragen schoenen. Maar dat maakte niet uit, want daardoor merkte je dat er iemand woonde die telkens wegging en dan weer terugkwam, naar zijn thuis, waar hij zijn schoenen neerzette en door de woning liep om de geuren van een gezin op te nemen. Om ons heen: andere gezinnen. Altijd wanneer ik de straat opging, zwaaide of knikte er iemand

vriendelijk naar me; daar zaten mannen met snorren en alpinopetten aan klaptafels aan de stoeprand, ze damden of deden het molen spel, aten pistachenoten en bliezen shisharook in kringetjes door onze wijk. Ik voelde me prettig.

We kraakten de walnoten met een puntige steen en deden ons best de doppen niet te beschadigen. Het was een warme nazomermiddag. De weinige wolken tekenden vervormde, groteske figuren in de lucht, een zacht briesje fluisterde geheimen vanaf het water naar ons. Boven ons cirkelden twee libellen. Vader merkte dat ik telkens naar de den- nen op de oever keek.

‘Helaas zijn dat geen ceders.’

Ceders. Alleen de klank al maakte me aan het dromen.

‘Vind je ze toch wel mooi?’

‘Mhmm.’

‘Dan zul je van ceders houden. Mooiere bomen bestaan er niet.’

‘Dat weet ik,’ fluisterde ik. Toch had ik er nog nooit een gezien, een omstandigheid die me bezighield. Ik wilde zo graag kunnen meepraten wanneer de mannen samen in herinneringen zaten te zwelgen.

‘Weet je waarom de ceder op onze vlag staat?’

‘Omdat er geen mooiere boom bestaat?’

Vader lachte.

‘Omdat er geen stérkere boom bestaat. Het is de koning van de bomen.’

‘Waarom?’

‘Zo noemden de Feniciërs hem.’ Zoals altijd wanneer hij over Libanon sprak, klonk zijn stem zwaar van geheime verlangens en door- drongen van een ondertoon alsof hij over een geliefde sprak die hij heel erg miste. ‘Ze bouwden er schepen van. De ceder heeft belangrijke handelslieden van hen gemaakt. De Egyptenaren gebruikten onze ceders om hun doden te balsemen en koning Salomo heeft er in Jeru- zalem een tempel mee gebouwd. Stel je eens voor: onze ceders in Zion en in de Vallei der Koningen bij de piramides...’

Ik stelde me alles voor wat vader me vertelde, beeldend en in prach-

tige kleuren, zoals een zevenjarige zich de verhalen van zijn vader voorstelt als deze vol hartstocht en overgave vertelt.

Vader sprak vaak over de prachtige cederbossen van de Libanon. In zijn jeugd en als jongeman moet hij vaak in het Choufgebergte zijn geweest. Daar zat hij in de schaduw van eeuwenoude boomreuzen en ademde de kruidige rustgevende lucht van een zekere toekomst in. In de beschutting van de coniferen zat hij onder een dicht naaldendak tegen hun stammen geleund en keek over dunbevolkte hoogvalleien naar de kust en een zilverglanzende Middellandse Zee, waarvoor het glinsterende Beiroet zich zacht in de baai nestelde. Toen ik ouder werd, stelde ik me hem vaak zo voor. En telkens weer verbond ik dat beeld van hem met het idee van een gelukkige jeugd.

Vader pakte een paar tandenstokers uit zijn borstzakje. Uit een stof-fen tas haalde hij rood crêpepapier tevoorschijn. Daar scheurde hij een stuk van af en legde dat in mijn hand.

‘Wapperende wimpels,’ zei hij en hij begon het papier in smalle, lange reepjes te scheuren.

We plakten de reepjes geduldig op de tandenstokers en maakten ze vast aan de heel gebleven notendoppen. Op een gegeven moment keken we voor ons in het gras, waar een heleboel notendopscheepjes tussen onze voeten lagen. Een hele vloot met rode wimpels, klaar om zee te kiezen.

‘Kom.’ Hij stond op en we liepen naar het water, dat rustig tegen de oever kabbelde. Zon en bergketen weerspiegelden in het malachiet-groene meer. Een tijdje stonden we daar alleen maar, met de scheepjes in onze handen en haalden samen adem. ‘Een ceder kan vele duizenden jaren oud worden,’ zei hij. ‘Als een ceder praten kon, zou hij ons verhalen vertellen om nooit te vergeten.’

‘Wat voor verhalen?’

‘Vermoedelijk veel grappige. Maar ook veel trieste. Verhalen uit zijn leven. Verhalen over de mensen die langs zijn gekomen of die in zijn schaduw hebben zitten rusten.’

‘Zoals jij?’